

ALS LEREN STAGNEERT

Voorzichtige schattingen wijzen uit dat een gemiddelde school van 1400 leerlingen er ongeveer 60 tot 65 van in huis heeft: leerlingen met een 'onzichtbare' handicap, zoals dyslexie, adhd of aan autisme verwante stoornissen. Handicaps die vrijwel altijd gepaard gaan met leerhindernissen. Voor veel scholen een probleem, omdat ze in het algemeen niet voldoende geëquipeerd zijn om deze zorgleerlingen adequaat op te vangen en op maat te begeleiden.

Vanaf het volgend schooljaar zullen op veel scholen vragen ontstaan over de begeleiding van leerlingen met een handicap zoals dyslexie, adhd en aan autisme verwante stoornissen. Want per 1 augustus krijgen scholen in het kader van de uitbreiding van de lumpsum financiering voortaan een extra vergoeding voor leerlingen met deze 'onzichtbare' leer- en gedragsstoornissen. Leerlingen die tot dan toe gebruik maakten van het speciaal onderwijs, maar uit het oogpunt van sociale integratie vanaf dat moment kunnen deelnemen aan het reguliere onderwijs.

Omdat er veel onduidelijkheid bestaat over de oorzaken en aanpak van dit soort problemen, is het voor scholen vaak niet gemakkelijk om deze leerlingen op een juiste manier bij hun leerproces terzijde te staan. Zorgcoördinatoren en remedial teachers geven dan ook aan dat de meeste scholen voor voortgezet onderwijs onvoldoende zijn voorbereid en toegerust op de komst van dit type leerlingen.

Inventarisatie van knelpunten

Om scholen te ondersteunen bij de opvang van deze naar alle waarschijnlijkheid groeiende groep leerlingen met een 'onzichtbare' handicap, organiseerde KPC Groep eind november vorig jaar een congres, waar de huidige en toekomstige problematiek rond de begeleiding van deze leerlingen. Tijdens dit congres werden de resultaten bekend gemaakt van een representatief onderzoek naar de huidige stand van zaken en de verwachte omvang van leerlingen met een handicap op school. Het onderzoek betrof 126 scholen voor voortgezet onderwijs met een gemiddelde schoolgrootte van ongeveer 1400 leerlingen. Om hoeveel leerlingen gaat het eigenlijk? Hoe gaan scholen met deze leerlingen om? Welke leerhindernissen leveren de meeste knelpunten op? Welke problemen verwachten scholen doordat zij meer leerlingen met een hindernis onderwijs moeten aanbieden? Welke maatregelen nemen scholen hiervoor?

Scholen onvoldoende toegerust

Onderzoeker Jacqueline Visser van KPC Groep: "Precieze cijfers over het aantal leerlingen met een handicap in het voortgezet onderwijs op dit moment zijn eigenlijk niet bekend, omdat centrale registratie ontbreekt. Wat in ieder geval bleek, is dat ruim de helft van de ondervraagde scholen verwacht dat ze niet kunnen voldoen aan de eisen die het lesgeven aan deze leerlingen stelt. Eveneens de helft van hen is van mening dat de meeste docenten niet voldoende geschoold zijn om deze leerlingen adequaat op te vangen. Geld om deze deskundigheden elders in te kopen ontbreekt op 40% van de scholen. Overigens gaat het hier niet om leerlingen met bijvoorbeeld een visuele of auditieve handicap, want deze vallen onder de zogenaamde Rugzakfinanciering."

Dyslexie

Ruim 80% van de scholen test hun leerlingen in de brugklas op dyslexie. In bijna driekwart van de gevallen gebeurt dat dan bij alle leerlingen. De andere scholen testen leerlingen van wie de basisschool, ouders of zij zelf (bijvoorbeeld aan de hand van dictees, toetsresultaten of uitval op spelling) vermoeden dat ze dyslectisch zijn. Dyslexie en de eisen die dit aan de school stelt, zijn dan ook op vrijwel alle scholen bekend. Bijna alle scholen hebben voor deze leerlingen voorzieningen getroffen, zoals: extra tijd bij proefwerken, tentamens en examens, extra ondersteuning en begeleiding door een remedial teacher of mondelinge toetsvormen. Bij sommige scholen is sprake van aangepaste

correctie voor spelling, gebruik van groot lettertype of een dyslexiepas of –kaart. Betekent dit dat er geen knelpunten zijn bij de begeleiding van dyslectische leerlingen? "Zeker niet", zegt Jacqueline Visser, "want tweederde van de ondervraagden geeft aan knelpunten te ervaren bij opvang van leerlingen met dyslexie vanwege tijdgebrek bij het personeel. Ongeveer de helft geeft te kennen dat docenten over onvoldoende kennis en vaardigheden beschikken om te kunnen zorgen voor adequate opvang. Daarnaast melden scholen dat de houding van een deel van de docenten een probleem is en dat het aan middelen ontbreekt."

ADHD en autisme

Drukke, impulsieve leerlingen en leerlingen die moeilijk contact maken met hun omgeving: op school springen ze er al gauw uit. Autismen en adhd zijn op de meeste scholen als handicap dan ook het meest bekend, maar de manier waarop de school daarmee zou moeten omgaan is minder duidelijk. Overige, minder bekende leerstoornissen zoals dyscalculie, pdd-nos, syndroom van Asperger en NLD zijn slechts in beperkte mate bekend, zeker wanneer gekeken wordt naar de eisen die dergelijke handicaps aan de school stelt. Jacqueline Visser: "De problematiek die deze handicaps met zich meebrengt, is vaak veel ernstiger en minder gemakkelijk met maatregelen in goede banen te leiden. Van een uitgesproken schoolbeleid is vaak geen sprake. Zestien procent van de school heeft geen beleid ontwikkeld, een derde heeft dat wel gedaan, maar het staat niet op papier. Bijna twintig procent heeft beleid ontwikkeld, maar dat blijkt niet algemeen bekend te zijn op school en iets meer scholen geven aan dat ze een schriftelijk vastgelegd beleid hebben waaraan iedereen zich ook daadwerkelijk houdt. Scholen geven overigens wel aan maatregelen te nemen. Adhd-leerlingen krijgen extra aandacht en begeleiding, scholen stellen handelingsplannen voor deze leerlingen op en bieden hen structuur, orde, regelmaat en mogelijkheden voor time-outs. Bij dyscalculie staan scholen bijvoorbeeld rekenmachientjes toe, krijgen de leerlingen extra tijd en remedial teaching, extra hulp en begeleiding. Ook werkt de school voor hen met aangepaste normeringen. Voor andere handicaps worden heel verschillende voorzieningen getroffen."

Mogelijkheden en voorwaarden

Afgezien van gebrek aan tijd, geld en deskundigheid zegt 20% van de scholen dat zij er op dit moment niet veel aan doen om leerlingen met een 'onzichtbare handicap' op te vangen en te begeleiden. Een kwart van de scholen verwacht dat slechts een minderheid van de docenten bereid zal zijn om deze leerlingen op te vangen. De andere scholen denken dat de meeste of bijna alle docenten daartoe bereid zijn. Een grote groep (39%) wil deze leerlingen wel toelaten, mits de handicap in hun ogen hanteerbaar is. Daarbij komen dan vooral leerlingen met dyslexie, dyscalculie of lichte vormen van andersoortige handicaps in beeld. Toch vindt bijna de helft van de scholen het belangrijk om leerlingen met een 'onzichtbare' handicap toe te laten. Vrijwel alle ondervraagde scholen zien mogelijkheden om leerlingen met dyslexie op te nemen. Veel scholen zien bovendien mogelijkheden voor leerlingen met adhd en dyscalculie. Voor de andere handicaps ligt dit wat problematischer, mede omdat niet zo duidelijk is welke maatregelen dan genomen moeten worden. De belangrijkste redenen daarvoor zijn volgens Jacqueline Visser onvoldoende kennis en vaardigheden, onvoldoende faciliteiten en middelen, de angst dat het ten koste zal gaan van de andere leerlingen, te grote klassen en de onbekendheid met bepaalde handicaps. Daarnaast vindt ongeveer driekwart van de scholen dat zij inhoudelijke en financiële ondersteuning nodig hebben om goede opvang mogelijk te maken. Extra scholing voor tenminste een deel van de medewerkers vindt 80% van de scholen noodzakelijk.

Het volledige onderzoeksrapport 'Als leren stagneert' is te downloaden via de website van KPC Groep: www.kpcgroep.nl. Bij KPC Groep zijn dit jaar twee publicaties verschenen over het omgaan met kinderen met adhd en/of autisme: M. Baltussen e.a., *Kinderen met speciale rechten: omgaan met adhd op school* en A. Taekema e.a., *Samen aan de slag: samenwerking tussen onderwijs en jeugdzorg in*

de begeleiding van kinderen met adhd of autisme. Deze publicaties zijn te bestellen bij de afdeling Verkoop, tel. 073 6247 247.